

Personsentrert omsorg og miljøbehandling

Janne Røsvik
Sykepleier, PhD
Forsker ved Aldring og helse

Aldring og helse
Nasjonal kompetansetjeneste

Hva er personsentrert omsorg?

- ◆ God omsorg?
- ◆ Individuelt tilrettelagt omsorg?

Hva er personsentrert omsorg?

- Omsorgsfilosofi; løfter fram verdier og begreper
- Modell; viser hovedtrekkene ved et fenomen

Legger vekt på

- hvordan personen opplever sin situasjon
- brukermedvirkning
- behov, ønsker, preferanser
- faktorer som påvirker personens situasjon, for eks sosiale forhold og religion

Kitwood 1997: Personsentrert omsorg for personer med demens

- ◆ Personhood
 - ◆ Grunnleggende (psykologiske) behov
 - ◆ Utvidet demensmodell
 - ◆ Malignant social psychology
 - ◆ Positive person work
-

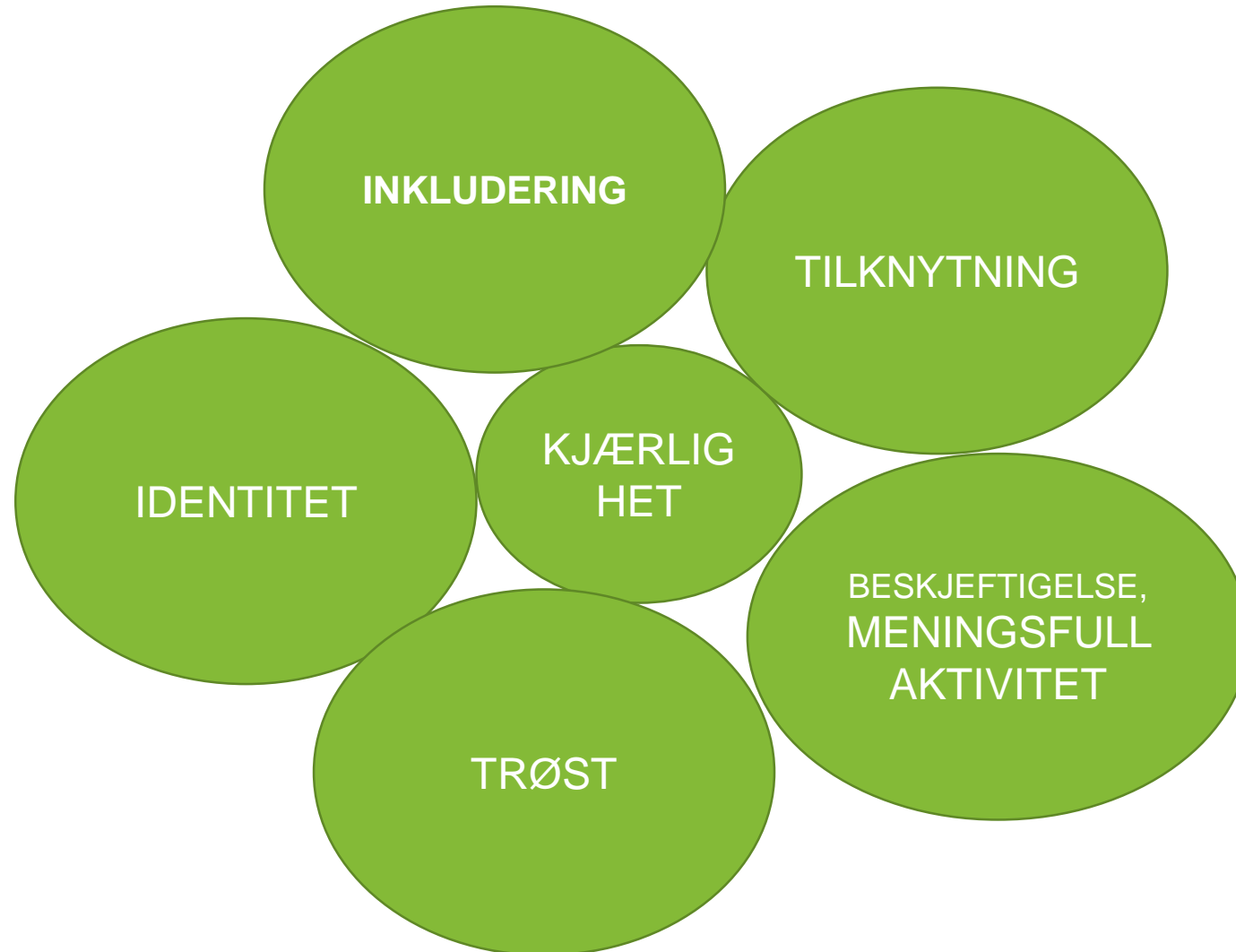
Personhood

-hva innebærer det å være en person?

*A person with dementia is a person in the fullest sense:
He or she is still an agent,
one who can make things happen in the world,
a sentient, relational and historical being.*

Kitwood 1997 s 541

Grunnleggende psykologiske behov

Malignant social psychology -det som bryter ned

- ♦ *Stemple deg, for eksempel som «vanskelig»*
- ♦ *Ignorere deg, ikke bry seg med å spørre etter din mening*

Kitwood 1997

Positive person work -det som bygger opp

- ♦ *Anerkjenne, gi positiv tilbakemelding på det du sier og gjør slik at du kjenner at deg verdsatt*
- ♦ *Samarbeide, gjøre tingene sammen med deg så du opplever fellesskap og mestring*

Kitwood 1997

VIPS-rammeverket

Kitwoods omsorgsfilosofi

V *vår **V**erdi er ikke avhengig av alder eller kognitive ressurser*

I *Individuelt tilrettelagt omsorg*

P *tar hensyn til **P**erspektivet til personen med demens*

S *et **S**osialt miljø der personen med demens er en del av fellesskapet*

Kitwood 1997, Brooker 2007

Perspektivet til personen med demens

- ◆ Vårt perspektiv: «Personen er agitert»
- ◆ Personens perspektiv: «De skjønner ikke hva jeg prøver å si»
- ◆ Kitwood: Atferd har mening

Hva er miljøbehandling?

- ◆ Ingen allment akseptert definisjon
- ◆ Terapeutiske prosesser – tiltak med definerte mål
- ◆ Fysiske og menneskelige forhold
- ◆ En aktivitetsrettet form for behandling

Mål for miljøbehandling

Personen får

- ♦ bruke ressursene sine
- ♦ opprettholde selvstendighet så lenge som mulig
- ♦ fungere best mulig i dagliglivets aktiviteter
- ♦ oppleve trivsel og meningsfulle dager

Eksempler på miljøbehandling

- ◆ Mål: Bevare selvstendighet lengst mulig
 - ◆ Fysisk tilrettelegging: Toalettforhøyer
 - ◆ Terapeutiske prosesser: Tilrettelegging og veiledning i morgenstell
- ◆ Mål: Få bruke ressursene sine
 - ◆ Aktivitet: Sang, dans, kunstmaling, rake løv, lage mat, fysisk trening
- ◆ Mål: Trivsel
 - ◆ Aktivitet i gruppe: Ballspill, sosiale sammenkomster
 - ◆ Aktivitet en-til-en: Gå tur

Personsentrert omsorg og miljøbehandling

Begrepene er nært knyttet til hverandre:

- For å oppnå målene for miljøbehandling må den være personsentrert
- En (miljøbehandlings-) aktivitet kan brukes til å gi personsentrert omsorg

Når miljøbehandling ikke er personsentret

Musikkgruppen er kanskje ikke så god miljøbehandling for en person som

ikke er glad i musikk

ikke trives i gruppen

blir overstimulert

Personsentrert omsorg i praksis

- ◆ Personsentrert omsorg er en omsorgsfilosofi. Den gir oss ikke en oppskrift på hva vi skal gjøre i konkrete situasjoner
- ◆ Vi trenger modeller og metoder som beskriver, steg for steg, hvordan vi kan samarbeide for å gi personsentrert omsorg i praksis

Modeller basert på Kitwoods omsorgsfilosofi

- ◆ VIPS praksismodell: Fagmøter med faste roller og struktur
- ◆ Dementia Care Mapping: Observasjon og tilbakemelding på omsorgen som gis

Andre modeller med nær tilknytning til personsentrert omsorg

- Marte Meo: kommunikasjonsstøtte
- Strukturert miljøbehandling: plan for gjennomføring av miljøbehandling
- Tverrfaglig intervensjonsmodell ved demens (TID):
utredning og behandling av agitasjon og psykiske lidelser

Virker personsentrert omsorg?

- ◆ Få studier
- ◆ Komplekse intervensjoner med store metodiske utfordringer
- ◆ Flest studier fra demensomsorg

- ◆ I Norge: To randomiserte kontrollerte studier har vist reduksjon av nevropsykiatriske symptomer hos personer med demens
 - ◆ for VPM og DCM (Rokstad, Røsvik et al 2013)
 - ◆ for TID (Lichtwarck et al., 2018)

Virker miljøbehandling?

- ◆ Sprikende resultater
 - ◆ Favner svært mange ulike intervensjoner
 - ◆ Musikk, aromaterapi etc
 - ◆ Ulike resultatmål
 - ◆ Nevropsykiatriske symptomer, livskvalitet, ADL, kognitiv funksjon
 - ◆ Ulike settinger
 - ◆ Demensomsorg, eldreomsorg, psykiatri etc

Virker miljøbehandling?

- ◆ Studier fra demensomsorg
 - ◆ Testad et.al., 2014: Review. Miljøbehandling tilpasset den enkelte viste effekt på nevropsykiatriske symptomer for personer med demens
 - ◆ Livingston et.al., 2014: Review. Musikkterapi og sansestimulering reduserte agitasjon.
 - ◆ McDermott et al., 2018: Review. Positive effekt av multi-komponent trening med tilstrekkelig intensitet på fysisk og kognitiv funksjon og på utførelse av dagliglivets aktiviteter

Hvordan bruke personsentrert omsorg og miljøbehandling?

- ◆ Forutsetninger:
 - ◆ At personalet har
 - ◆ Kunnskaper om personsentrert omsorg
 - ◆ Kjenner personen
 - ◆ Kunnskap om ulike typer miljøtiltak
 - ◆ At organisasjonen setter av tid til å
 - ◆ Komme fram til miljøtiltak som kan passe til personen det gjelder
 - ◆ Planlegge og gjennomføre miljøtiltakene
 - ◆ Evaluere om tiltakene fungerer etter hensikten

Oppsummering

- ◆ Personsentrert omsorg er en omsorgsfilosofi som legger vekt på personens/pasientens opplevelse, behov og preferanser
- ◆ Miljøbehandling er en aktivitetsbasert form for behandling
- ◆ For å oppnå målene for miljøbehandling bør den være personsentrert
- ◆ For å gi personsentrert omsorg og personsentrert miljøbehandling trenger personalet
 - ◆ Kjennskap til personen
 - ◆ Kunnskap om personsentrert omsorg og ulike typer miljøbehandling
 - ◆ Tid til å komme fram til riktige tiltak for den enkelte og evaluere tiltakene